

УДК159.9:378.147

Мар'яна ЛЕВКО

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов,
Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
<https://orcid.org/0000-0001-8648-6715>
e-mail: ucpmaryana@yahoo.com

Оксана ОНИШКО

кандидат педагогічних наук, доцент,
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0002-2125-4160>
e-mail: van4o@ukr.net

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті розкрито психолого-педагогічні особливості використання інтерактивних методів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів. Обґрунтовано значення інтерактивної взаємодії як чинника активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, розвитку їх критичного мислення, комунікативних умінь та професійної рефлексії. Проаналізовано основні інтерактивні методи навчання, до яких віднесено дискусії, роботу в малих групах, кейс-метод, рольові та ділові ігри, проєкту діяльність, та визначено психолого-педагогічні умови їх ефективного застосування у закладах вищої освіти. Наголошено на ролі інтерактивних методів у формуванні професійної компетентності, педагогічної творчості та готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності. Зроблено висновок про доцільність системного впровадження інтерактивних методів навчання у підготовку педагогічних кадрів.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання; професійна підготовка; майбутні педагоги; педагогічна взаємодія; психолого-педагогічні особливості.

Mariana LEVKO

Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy

Oksana ONYSHKO

Khmelnitskyi National University

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FEATURES OF THE USE OF INTERACTIVE TEACHING METHODS IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS

The article provides a comprehensive analysis of the psychological and pedagogical features of using interactive teaching methods in the professional training of future teachers. The relevance of the study is determined by contemporary transformations in the educational space, increasing requirements for the quality of teacher education, and the need to train a new generation of teachers capable of active pedagogical interaction, creative self-realization, critical reflection on professional situations, and the implementation of innovative approaches in the teaching and learning process.

The essence of interactive learning as a form of organizing the educational process based on subject–subject interaction, cooperation, and active participation of students is revealed. The psychological and pedagogical potential of interactive teaching methods in fostering cognitive activity, intrinsic learning motivation, communicative culture, emotional intelligence, self-regulation skills, and professional reflection of future teachers is substantiated. It is emphasized that interactive learning creates conditions for students' awareness of personal responsibility for learning outcomes and contributes to the development of a positive emotional attitude toward the teaching profession.

The article analyzes the most common interactive teaching methods, including discussions, small-group work, case-based learning, role-playing and business games, project-based learning, pedagogical training, and the modeling of professional situations. Psychological and pedagogical conditions for the effective application of interactive methods in higher education institutions are identified, among which the creation of a supportive educational environment, the organization of partnership-based interaction between teachers and students, consideration of individual psychological characteristics of learners, stimulation of cognitive independence, development of emotional sensitivity, and reflective thinking are highlighted.

Special attention is paid to the role of interactive teaching methods in the formation of professional competence, pedagogical creativity, readiness for innovative activity, and effective pedagogical communication of future teachers. It is concluded that the systematic and scientifically grounded implementation of interactive teaching methods is an important prerequisite for improving the quality of professional training of future teachers in higher education institutions.

Keywords: *interactive teaching methods; professional training of future teachers; psychological and pedagogical features; learning motivation; emotional intelligence; pedagogical interaction.*

<https://doi.org/10.31891/PT-2026-1-29>

Стаття надійшла до редакції / Received 12.01.2026

Прийнята до друку / Accepted 16.02.2026

Опубліковано / Published 26.03.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Левко Мар'яна, Онишко Оксана

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Нині інтерактивні методи навчання стають важливим інструментом підготовки майбутніх педагогів, оскільки вони не лише передають знання, а й формують компетентності, необхідні для ефективної педагогічної діяльності. Використання цих методів сприяє розвитку критичного мислення, комунікативних навичок, самостійності і колективної відповідальності у них.

Інтерактивні методи навчання ґрунтуються на поєднанні психологічних і педагогічних чинників, що забезпечують активну участь студентів в освітньому процесі і підвищують ефективність засвоєння навчального матеріалу. Їх використання відповідає сучасним

вимогам компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів у вищій освіті.

У психологічному вимірі інтерактивні методи навчання стимулюють зростання внутрішньої навчальної мотивації завдяки залученню студентів до активної пізнавальної взаємодії. Емоційна залученість, що формується під час колективної діяльності, створює умови для більш глибокого усвідомлення змісту навчального матеріалу і підвищує ефективність його довготривалого засвоєння. Посилення пізнавальної активності виявляється у розвитку критичного та аналітичного мислення, а також у здатності до творчого розв'язання навчальних завдань, що узгоджується з положеннями діяльнісного та конструктивістського підходів.

У педагогічному аспекті інтерактивні методи реалізують діяльнісну модель навчання, за якої здобувачі вищої освіти є активними учасниками освітнього процесу. Трансформація ролі викладача з джерела знань на організатора навчальної взаємодії забезпечує умови для самостійного опрацювання інформації, рефлексивного осмислення й узагальнення результатів навчальної діяльності. Такий підхід сприяє формуванню суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками освітнього процесу і підвищує ефективність професійної підготовки.

Аналіз досліджень та публікацій

Проблема використання інтерактивних методів навчання у професійній підготовці майбутніх педагогів є предметом уваги сучасних науковців. У дослідженнях інтерактивне навчання розглядається як ефективний засіб активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, розвитку їхньої навчальної мотивації, професійної компетентності, критичного мислення та готовності до інноваційної педагогічної діяльності.

Теоретико-методологічні засади інтерактивного навчання та особливості його впровадження в освітній процес висвітлено в працях сучасних вітчизняних учених (О. Пометун, Л. Пироженко, І. Дичківська, С. Сисоєва), які наголошують на значущості суб'єкт-суб'єктної взаємодії, партнерства і співпраці між учасниками освітнього процесу.

Психологічні аспекти використання інтерактивних методів навчання ґрунтуються на положеннях сучасних мотиваційних і особистісно орієнтованих теорій. Так, у працях Р. Раяна та Е. Десі, які репрезентують теорію самодетермінації, обґрунтовано значення внутрішньої мотивації як провідного чинника активної й усвідомленої навчальної діяльності [18].

Важливий внесок у розуміння психологічного потенціалу інтерактивних методів зробив Д. Гоулман, який розробив концепцію емоційного інтелекту. Згідно з його підходом, ефективна професійна діяльність педагога залежить не лише від рівня когнітивних здібностей, а й від сформованості емоційної обізнаності, емпатії, умінь емоційної саморегуляції і соціальної взаємодії.

Проблеми психологічного забезпечення професійної підготовки педагогів також активно досліджуються сучасними українськими психологами (С. Максименко, М. Савчин, І. Бех), у працях яких висвітлюються питання професійного становлення особистості, розвитку рефлексивних умінь, саморегуляції, мотиваційної сфери і психологічної готовності до педагогічної діяльності.

Формулювання цілей статті

Мета статті полягає у виокремленні й обґрунтуванні психолого-педагогічних особливостей використання інтерактивних методів навчання у підготовці майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу

Соціально-психологічний потенціал інтерактивного навчання реалізується через організацію групової і колективної діяльності, що сприяє формуванню комунікативної компетентності, емпатії, толерантності і навичок конструктивної взаємодії. У процесі співпраці здобувачі вищої освіти навчаються враховувати різні точки зору, аргументувати власну позицію та нести відповідальність за спільний результат, що узгоджується з ідеями соціально-культурної теорії навчання.

Важливими психолого-педагогічними особливостями інтерактивних методів є їх гнучкість та адаптивність, що дозволяє враховувати індивідуальні особливості студентів, рівень їх підготовки і стилі навчання, створює умови для формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення до навчання і майбутньої професійної діяльності, сприяє розвитку відповідальності й самостійності. Тому інтерактивні методи навчання є ефективним інструментом інтеграції психологічних і педагогічних чинників, що забезпечують цілісний розвиток особистості студента і підвищують якість професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема педагогів.

Використання інтерактивних методів сприяє побудові партнерських взаємовідносин між усіма учасниками освітнього процесу, спонукає їх до постійної творчості й самовдосконалення [9].

Інтерактивні методи навчання зміцнюють внутрішню мотивацію здобувачів вищої освіти завдяки їх активному залученню до навчально-пізнавальної діяльності. Емоційна залученість, що виникає під час інтерактивної взаємодії, забезпечує глибоке осмислення навчального матеріалу і підвищує ефективність його запам'ятовування.

Застосування інтерактивних методів активізує пізнавальні процеси, сприяє розвитку критичного мислення, аналітичних умінь та навичок роботи з інформацією.

Згідно теорії конструктивізму (Ж. Піаже, Дж. Брунер), знання формуються в процесі активної діяльності суб'єкта, що повністю реалізується в інтерактивному навчанні [3; 10]. Такі методи сприяють розвитку логічного мислення, умінь аналізу, синтезу, узагальнення та творчого розв'язання проблемних завдань.

Інтерактивні форми навчання підвищують рівень комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти і сприяють розвитку навичок міжособистісної взаємодії. Тому робота в групах стимулює розвиток умінь аргументувати власну позицію, враховувати погляди інших, формує емпатію, толерантність і навички конструктивного вирішення конфліктів.

Інтерактивні методи сприяють формуванню відповідального ставлення до навчальної діяльності, розвитку здатності приймати самостійні рішення та усвідомлювати їх наслідки. Як зазначає К. Роджерс, позитивний емоційний клімат у навчальному середовищі є необхідною умовою особистісного зростання [14; 15]. У результаті цього формується позитивна ціннісне ставлення до навчання і майбутньої професійної діяльності вчителя.

Інтерактивні методи передбачають організацію спільної навчальної діяльності, що відповідає ідеям кооперативного навчання (Дж. Джонсон, Р. Джонсон). Використання таких форм, як робота в малих групах, мозковий штурм, дискусії, дебати та ротаційні групи, сприяє розвитку навичок співпраці, ефективної комунікації і колективного прийняття рішень.

Під час реалізації інтерактивного навчання змінюється традиційна роль викладача: він виступає не лише джерелом знань, а організатором і координатором пізнавальної діяльності студентів.

За О. Пометун, викладач спрямовує навчальний процес, створює умови для активної взаємодії, допомагає узагальнювати результати діяльності та формулювати обґрунтовані висновки [11; 12].

Інтерактивні методи як складова педагогічного процесу вимагають творчого і когнітивного розуміння процесів. Тобто процес

має бути як прорефлексований викладачем, так і перейти до рівня творчої педагогічної практики [16].

Інтерактивні методи характеризуються високим рівнем гнучкості, що дозволяє враховувати індивідуальні особливості здобувачів вищої освіти, рівень їхньої підготовки і стилі навчання. Такий підхід відповідає принципам особистісно орієнтованого навчання (К. Роджерс) і сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу.

У процесі професійної підготовки майбутніх педагогів застосовуються різні інтерактивні методи навчання, кожен із яких має свій психолого-педагогічний потенціал. Так, застосування рольової гри в освітньому процесі сприяє розвитку емпатійності, емоційної чутливості і здатності до розуміння індивідуально-психологічних особливостей поведінки учнів, а також забезпечує формування навичок конструктивної педагогічної взаємодії та розв'язання педагогічних конфліктів.

Кейс-метод має яскраво виражений психолого-педагогічний потенціал, оскільки сприяє розвитку аналітичного мислення, умінь оцінювати педагогічні ситуації і приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності, водночас забезпечуючи формування здатності до практичного застосування теоретичних знань у професійній педагогічній діяльності.

Використання дискусійних форм навчання активізує пізнавальну діяльність студентів, розвиває критичне мислення, уміння аргументовано відстоювати власну позицію та сприяє формуванню культури педагогічного спілкування і професійної рефлексії.

Проектна діяльність створює умови для розвитку автономності, відповідальності за результат спільної роботи, здатності до планування і саморегуляції навчальної діяльності, а також формує практико-орієнтовані професійні компетентності майбутніх учителів.

Застосування ігрових технологій та елементів гейміфікації підвищує внутрішню мотивацію до навчання, позитивно впливає на емоційну залученість студентів і сприяє створенню психологічно безпечного освітнього середовища.

У процесі професійної підготовки майбутніх педагогів було застосовано комплекс інтерактивних методів навчання, спрямованих на розвиток психологічної та педагогічної компетентності студентів. Зокрема, використовувалися рольові ігри, кейс-метод, дискусії та дебати, проектні й тренінгові вправи, що забезпечували активне залучення здобувачів вищої освіти до освітнього процесу.

Під час реалізації рольової гри «Взаємодія класного керівника з учнем, який систематично запізнюється на уроки» студенти

виконували ролі класного керівника, учня та його батьків. Після завершення рольової взаємодії здійснювався колективний аналіз застосованих педагогічних стратегій. У психологічному вимірі рольова гра сприяла розвитку емпатійності, емоційної чутливості та здатності до розуміння індивідуально-психологічних особливостей поведінки учнів. У педагогічному аспекті вона забезпечила формування навичок конструктивного розв'язання педагогічних конфліктів, розвитку педагогічної комунікації та ухвалення професійно обґрунтованих рішень.

З метою формування навичок аналітичного мислення і професійного судження студентам було запропоновано кейс, що описував агресивну поведінку учня після переходу з іншого закладу освіти. Учасники здійснювали аналіз ситуації, визначали можливі причини поведінки та розробляли план корекційних заходів із подальшим обговоренням запропонованих рішень. Застосування кейс-методу в освітньому процесі закладів вищої освіти сприяло розвитку аналітичного мислення, професійного судження і здатності до практичного використання теоретичних знань у педагогічній діяльності.

Важливе місце у навчальному процесі посідали дискусійні методи. Так, у межах заняття на тему «Доцільність повного переходу сучасної школи на дистанційну форму навчання» студенти були поділені на підгрупи відповідно до протилежних позицій. У процесі підготовки та проведення дебатів учасники формували аргументи, спиралися на приклади з педагогічної практики, аналізували переваги й обмеження дистанційного навчання. Підсумковим етапом стало узагальнення результатів дискусії викладачем, що сприяло розвитку критичного мислення, професійного мовлення та навичок організації дискусійної взаємодії.

Крім того, під час заняття на тему «Шляхи залучення учнів до активного навчання на уроках літератури» використовувалися елементи мозкового штурму. Студенти в умовах обмеженого часу генерували ідеї щодо застосування інтерактивних форм і методів навчання, після чого здійснювалося їх обговорення, структурування та відбір найбільш педагогічно доцільних пропозицій.

Отже, системне використання інтерактивних методів навчання в освітньому процесі ЗВО забезпечило поєднання психологічних і педагогічних ефектів, сприяло розвитку мотиваційної сфери, емоційної залученості, аналітичного та критичного мислення студентів, а також формуванню професійно значущих умінь і навичок майбутніх педагогів.

З метою вивчення психолого-педагогічних особливостей використання інтерактивних методів навчання у закладах вищої освіти було проведено анкетування 60 студентів педагогічних спеціальностей (2-4 курсів) Хмельницького національного університету. Одержані результати показали, що 46 респондентів (76,7%) зазначили регулярне або періодичне застосування інтерактивних методів навчання у процесі аудиторної роботи. Водночас 10 студентів (16,7%) вказали на їх епізодичне використання, а 4 особи (6,6%) – на майже повну відсутність таких методів.

Найбільш поширеними методами інтерактивного навчання, за відповідями студентів, є робота в малих групах (65%), дискусії та обговорення (58,3%), проєктна діяльність і презентації (51,7%), кейс-метод (41,7%) та рольові ігри (33,3%). Менше використовуються інноваційні цифрові та симуляційні методи.

Більшість опитаних – 51 студент (85%) – позитивно оцінили вплив інтерактивних методів на зацікавленість навчальним матеріалом і якість його засвоєння. 43 респонденти (71,7%) відзначили підвищення внутрішньої мотивації до навчання, 36 осіб (60%) вказали на покращення емоційного стану та впевненості у власних можливостях, а 33 студенти (55%) – на розвиток рефлексивних умінь і навичок саморегуляції. Водночас частина студентів (28,3%) звернула увагу на труднощі впровадження інтерактивних методів, серед яких домінують обмеженість часу, та нерівномірна активність учасників групи.

Отже, ефективність застосування інтерактивних методів у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів зумовлюється дотриманням комплексу психолого-педагогічних умов.

1. Формування психологічно безпечного освітнього середовища.
2. Чітке визначення мети і завдань навчальної діяльності.
3. Урахування індивідуально-психологічних особливостей здобувачів вищої освіти.
4. Системність і послідовність упровадження інтерактивних методів.
5. Забезпечення зворотного зв'язку і рефлексивної діяльності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Одержані результати узгоджуються з положеннями теорії самодетермінації Р. Раяна та Е. Десі, відповідно до якої ефективне навчання ґрунтується на задоволенні базових психологічних потреб

студентів в автономії, компетентності і соціальній взаємодії. Інтерактивні методи навчання створюють умови для активної участі студентів у навчальному процесі, підвищують їхню суб'єктну позицію і сприяють зростанню внутрішньої мотивації.

Крім того, результати дослідження підтверджують положення концепції емоційного інтелекту Д. Гоулмана, згідно з якою ефективна професійна підготовка майбутніх учителів передбачає розвиток емоційної обізнаності, емпатії, саморегуляції і навичок міжособистісної взаємодії. Інтерактивні методи навчання, зокрема групова робота, дискусії та рольові ігри, сприяють формуванню зазначених психологічних якостей, що є важливими для подальшої педагогічної діяльності.

Результати опитування підтверджують доцільність системного впровадження інтерактивних методів навчання у ЗВО як ефективного психолого-педагогічного інструменту розвитку мотивації, емоційного інтелекту та професійної готовності майбутніх учителів.

Перспективним напрямом подальших досліджень є поглиблене вивчення психологічних механізмів впливу інтерактивного навчання на розвиток емоційного інтелекту, мотивації і саморегуляції студентів.

Література

1. Бех І.Д. Виховання особистості. Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : [навч.-метод. видання]: у 2-х кн. К. : Либідь, 2003.
2. Савчин М.В. Педагогічна психологія : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2006. 424 с.
3. Брунер Дж. Психологія пізнання. За межами безпосередньої інформації. Київ : Либідь, 2004. 264 с.
4. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Київ : Наш формат, 2018. 416 с.
5. Джонсон Д.У. Навчання в співпраці. Київ : Освіта, 2005. 256 с.
6. Dubrovskaya, L., Dubrovsky, V., & Kozak, V. (2020). Урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів у процесі вибору методів інтерактивного навчання на уроках математики у початкових класах. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*, (3), 37-43. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2020-PP-3-37-43>
7. Дудаш, О. С. (2024). Використання інтерактивних технологій у процесі професійної підготовки педагогів. *Наукові*

записки. Серія : Педагогічні науки, (216), 369-373.
<https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-216-369-373>

8. Максименко, С. Д., Зайчук, В. О., Клименко, В. В., Папуча, М. В., Соловієнко, В. О. Загальна психологія : Підручник для студентів вищих навчальних закладів (2-ге вид., перероб. і доп.). Вінниця : Нова Книга, 2004. 704 с.

9. Михалюк А.М. (2020). Використання інтерактивних технологій в процесі підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічна освіта : теорія і практика*, 33 (1), 76-79.

10. Піаже Ж. Психологія інтелекту. Київ : Основи, 2001. 192 с.

11. Пометун О.І. Інтерактивні методи навчання : теорія і практика. Київ : А.С.К., 2002. 136 с.

12. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.

13. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання у вищій школі. Київ : ЕКМО, 2011. 324 с.

14. Роджерс К. Погляд на психотерапію. Становлення людини. Київ : Пульсари, 2002. 480 с.

15. Роджерс К. Свобода навчатися. Київ : Пульсари, 2004. 336 с.

16. Роздимаха, Є., & Головченко, Д. (2025). Особливості використання інтерактивних технологій у процесі підготовки майбутніх педагогів. *Професіоналізм педагога : теоретичні й методичні аспекти*, 1(23), 143-156. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.23.2025.334060>

17. Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. W H Freeman/Times Books/ Henry Holt & Co.

18. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior* (Perspectives in Social Psychology). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4899-2271-7>

References

1. Bekh I.D. Vykhovannia osobystosti. Osobystisno-orientovanyi pidkhdid: teoretyko-tekhnologichni zasady : [navch.-metod. vydannia]: u 2-kh kn. K. : Lybid, 2003.

2. Savchyn M.V. Pedahohichna psykholohiia : navchalnyi posibnyk. K. : Akademyvdav, 2006. 424 s.

3. Bruner Dzh. Psykholohiia piznannia. Za mezhamy bezposerednoi informatsii. Kyiv : Lybid, 2004. 264 s.

4. Houlman D. Emotsiinyi intelekt. Kyiv : Nash format, 2018. 416 s.

5. Dzhonson D.U. Navchannia v spivpratsi. Kyiv : Osvita, 2005. 256 s.

6. Dubrovskaya, L., Dubrovsky, V., & Kozak, V. (2020). Urakhuvannia vikovykh ta individualnykh osoblyvostey uchniv u protsesi vyboru metodiv interaktyvnoho navchannia na urokakh matematyky u pochatkovykh klasakh. Naukovi zapysky. Seriya «Psykhologho-

pedagogichni nauky» (Nizhynskiy derzhavnyi universytet imeni Mykoly Hoholia), (3), 37-43. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2020-PP-3-37-43>

7. Dudash, O. S. (2024). Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii u protsesi profesiinoi pidhotovky pedahohiv. Naukovi zapysky. Seriya : Pedagogichni nauky, (216), 369-373. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-216-369-373>

8. Maksymenko, S. D., Zaichuk, V. O., Klymenko, V. V., Papucha, M. V., Soloviienko, V. O. Zahalna psykholohiia : Pidruchnyk dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv (2 he vyd., pererob. i dop.). Vinnytsia : Nova Knyha, 2004. 704 s.

9. Mykhaliuk A.M. (2020). Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii v protsesi pidhotovky maibutnykh pedahohiv. Pedagogichna osvita : teoriia i praktyka, 33 (1), 76-79.

10. Piazhe Zh. Psykholohiia intelektu. Kyiv : Osnovy, 2001. 192 s.

11. Pometun O.I. Interaktyvni metody navchannia : teoriia i praktyka. Kyiv : A.S.K., 2002. 136 s.

12. Pometun O.I. Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia. Kyiv : A.S.K., 2004. 192 s.

13. Sysoieva S.O. Interaktyvni tekhnolohii navchannia u vyshchii shkoli. Kyiv : EKMO, 2011. 324 s.

14. Rodzhers K. Pohliad na psykhoterapiiu. Stanovlennia liudyny. Kyiv : Pulsary, 2002. 480 s.

15. Rodzhers K. Svoboda navchatysia. Kyiv : Pulsary, 2004. 336 s.

16. Rozdymakha, Ye., & Holovchenko, D. (2025). Osoblyvosti vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii u protsesi pidhotovky maibutnykh pedahohiv. Profesionalizm pedahoha : teoretychni y metodychni aspekty, 1(23), 143-156. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.23.2025.334060>

17. Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. W H Freeman/Times Books/ Henry Holt & Co.

18. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self determination in human behavior (Perspectives in Social Psychology). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4899-2271-7>